
SAŽETAK

Sociološko religijsko istraživanje "Religiozni identitet zagrebačkih adolescenata", sadržaj je doktorske disertacije koju je izradila s. Valentina Blaženka Mandarić, pod vodstvom prof. dr. Josipa Balobana pri katedri pastoralne teologije Katoličkog bogoslovnog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu. Cilj istraživanja bio je analiza odnosa zagrebačkih srednjoškolaca (adolescenata) prema religioznosti, kroz pet temeljnih dimenzija (religiozna praksa, moralna dimenzija, religiozno iskustvo, vjerovanja i religiozna pripadnost) i nekim temeljnim životnim vrednotama. Ovim se istraživanjem željelo, prije svega, doprinijeti u preispitivanju i vrednovanju dosadašnjih pastoralno-katehetskih modela i u stvaranju novih pastoralnih programa za adolescente koji će biti adekvatan odgovor njihova duhovno-kulturna traženja.

U radu je zastupljen interdisciplinarni pristup, a primijenjena je metoda empirijskog istraživanja. Za obradu podataka korištene su multivarijantne analize i deskriptivna statistika. Istraživanje se temelji na interdisciplinarnom pristupu fenomenu religioznosti, sociologije, pastoralne teologije, katehetike i religiozne pedagogije.

Istraživanje je provedeno 1997. godine, u 26 zagrebačkih srednjih škola na uzorku od 904 ispitanika. Uzorak je stratificiran slučajno po kriteriju ravnomjerne zastupljenosti učenika iz četiri različita profila srednjih škola (gimnazija, četverogodišnjih srednjih škola, trogodišnjih srednjih škola i umjetničkih škola). Korištena je tehnika anketnog upitnika koji je sadržavao 325 varijabli, a obuhvaćao je tri područja: sociodemografski podaci o ispitanicima, životni okvir i pet dimenzija religioznosti. Kod obrade podataka korištene su metode univarijantne, bivarijantne i multivarijantne statistike.

U istraživanju se pošlo od slijedećih hipoteza: 1) religioznost adolescenata u suvremenom društvu ne temelji se na dogmama, već na subjektivnom doživljaju religioznoga; 2) adolescenti u visokom postotku izražavaju vjersku pripadnost, ali u cijelosti ne prihvaćaju temeljne kršćanske

istine; 3) parcijalna religiozna pripadnost prepoznatljiva je kod adolescenata u sve manjem sudjelovanju u temeljnim liturgijskim slavljinama, tj. obredima; 4) u moralnom prosuđivanju kod adolescenata primjećuje se subjektivistički pristup, posebno na seksualnom području; 5) adolescenti od Crkve i njenih službenika očekuju da se zauzme za temeljna načela, da svojim moralnim zakonima nadomjesti nedostatak društvenog *ethosa*, ali u isto vrijeme odbacuju bilo kakvu korekciju u osobnom ponašanju od strane Crkve; 6) naše je društvo duboko obilježeno kršćanskom tradicijom i kulturom, unutar koje prevladava tradicionalno kršćanstvo s čvrstim institucionalnim oblicima religioznosti; 7) iako adolescenti žive pluralizam "životnih opcija", pluralitet vrednota, društvenu nesigurnost u traženju smisla, oni pokazuju pozitivan stav prema temeljnim vrednotama, okrenutost prema budućnosti i povjerenje da život ima smisla.

Polazeći od postavljenih hipoteza, na temelju interpretacije dobivenih rezultata može se izdvojiti nekoliko obilježja religioznosti zagrebačkih adolescenata:

- većina zagrebačkih srednjoškolaca religiozno iskustvo povezuje s egzistencijalnom potrebom čovjeka i identificira ga s pozitivnim iskustvima u kojima se čovjek ostvaruje kao sretno biće;

- zagrebački adolescenti u visokom postotku (88,6%) izražavaju vjersku pripadnost katoličkoj Crkvi, ali veći dio njih ne prihvaća u cijelosti polog katoličkog vjerovanja. Istraživanje otkriva tendenciju selektivnog pristupa temeljnim istinama kršćanske vjere, a najveći stupanj distanciranosti zamijećen je kod onih istina vjere koje se odnose na život poslije smrti;

- kod ispitanika prevladava parcijalna (minimalna) pripadnost koja se temelji na primljenim sakramentima inicijacije (81,0%), dok se u crkvenoj praksi zamjećuje sve veća distanciranost koja raste s povećanjem starosne dobi adolescenata;

- u prihvaćanju temeljnih moralno-etičkih normi na području društvenoga i seksualnoga morala i u nekim bio-etičkim pitanjima, adolescenti sve više odstupaju od službenoga stava Crkve. Najveći raskorak između Crkve i zagrebačkih srednjoškolaca uočljiv je na području seksualnog morala. Adolescenti svoj moralni stav i ponašanje oblikuju u društveno-kulturnom ozračju, u kojem su sve utjecajnije subjektivizam, relativizam, konzumizam, permisivizam i hedonizam;

- istraživanje je pokazalo da većina zagrebačkih adolescenata ima povjerenje u Crkvu kao instituciju i njene službenike. Međutim, dvije trećine od njih, katolički iden-

titet ne povezuju s nužnošću prihvaćanja papinskih i biskupskih moralnih uputa, smatrajući da se i bez toga može biti dobar katolik. Crkvu doživljavaju prije svega na razini njezinog društvenog djelovanja i od Crkve i njenih službenika očekuju da se maksimalno založi u rješavanju aktualnih društvenih problema, a zanemaruju evangelizacijsku zadaću Crkve.

Na temelju dobivenih rezultata, može se reći da se religioznost zagrebačkih adolescenata sve više udaljava od institucionalne (crkvene) religioznosti. Ona je u sebi sve više fragmentarna s prepoznatljivim elementima subjektivizma, pluralizma, indiferentizma i sinkretizma.

U istraživanje je ispitivan i odnos srednjoškolaca prema slobodnom vremenu, vrednotama, budućnosti i pitanju smisla ljudskog života. Slobodno vrijeme je za adolescente sinonim slobode i prostora u kojem nesmetano mogu ostvarivati svoje potrebe i želje. Istraživanje pokazuje da zagrebački adolescenti, kao i njihovi europski vršnjaci, najviše slobodnog vremena provode slušajući glazbu, gledajući TV i video programe, u društvu prijatelja, dok samo manji dio srednjoškolaca slobodno vrijeme koristi za posjet izložbama, kazališnim predstavama ili čitanju u biblioteci. Kada je riječ o vrijednosnom usmjerenju adolescenata, istraživanje pokazuje da vrednote do kojih najviše drže koncentriraju se oko privatnosti: ljubav, prijateljstvo, zdravlje, obitelj, poštenje. Vjera na ljestvici vrednota zauzima tek deseto mjesto, a politika zadnje. U usmjerenosti na budućnost iščitiva se nesigurnost i dezorijentacija kod adolescenata. Najveći broj ispitanika ispunjenje budućnosti poistovjećuje sa srećom, završetkom studija, pronalaženjem radnog mjesta, osnivanjem obitelji i djecom.

Adolescencija je životno razdoblje kada se čovjek po prvi puta ozbiljnije pita o smislu ljudskog života. Istraživanje pokazuje da zagrebački srednjoškolci imaju pozitivan stav prema životu i njegovu smislu, ali smisao najčešće povezuju sa čovjekovom sposobnošću da sam daje smisao životu, a sve manje povezuju smisao života s vjerom i životom poslije smrti.

Autorica donosi pregled relevantne literature s više jezičnih područja koja se bavi problematikom religioznosti adolescenata.